

سکه در ایران

سکه های ایرانی را می توان به دو دوره شاخص، پیش از اسلام و پس از اسلام تقسیم کرد. راجع به دوره اول یعنی پیش از اسلام دانشمندان معاصر روانشاد پور داود در زمینه سابقه آشنایی ایرانیان با سکه می گوید که پیش از هخامنشیان، در زمان پادشاهی «هووخستر» میان دولتهای ماد و لیدی جنگ در گرفت. اما پس از مرگ او به هنگام سلطنت پسرش بین دو کشور صلح برقرار شد و سپس پسر «هووخستر» با دختر پادشاه لیدی ازدواج کرد و از این پس روابط بازرگانی نیز میان دو کشور برقرار شد و از آنجا که در آن روزگار در لیدی سکه رواج داشت بنابراین می بایست در این زمان، ایرانیان نیز سکه های لیدیایی را به کار گرفته باشند. /هرمزد نامه.

منظور از بیان این مطلب، اشاره بدین نکته بود که آشنایی ایرانیان با سکه به دوران مادها می رسد، و این آشنایی کماکان ادامه می یابد، تا اینکه در سال 546 پیش از میلاد در دوره سلطنت کورش، کشور لیدی که بخشی از سرزمین پهناور هخامنشیان شده بود، به کار خود یعنی ضرب سکه ادامه می داد. اما هنوز هم سکه توسط خود ایرانیان ضرب نمی گردید، تا اینکه سرانجام در دوره داریوش اول سومین پادشاه خاندان هخامنشی (521 تا 485 پیش از میلاد) به فرمان وی اولین سکه های زرین «دریک» و سیمین «شکل» که شهرت جهانی یافتند، ضرب گردید. سکه هایی که مردم می توانستند آنها را به راحتی در تمام سرزمین پهناور ایران یعنی از مصر تا هندوستان که بخش عظیمی از جهان آن روز را تشکیل می داد به کار برند و از این بابت مشکلاتی که میان قوم ها و ایالتهای مختلف ایران در امر داد و ستد وجود داشت، برطرف گردید. سکه «دریک» زرین فقط به فرمان شخص پادشاه ضرب می شد و نویسندگان یونانی آن را

به نام خود داریوش «دریکوس» (dreikos) خوانده اند. لیکن سکه های سیمین چنین وضعی نداشت. داریوش اجازه داده بود، تا ساتراپهای او سکه های سیمین مورد نیاز را در ضربخانه های واقع در قلمرو فرمانروایی خود ضرب نمایند. خاطر نشان شود که نسبت ارزش میان سکه های زرین و سیمین یک به ده بود.

ضرب سکه در ایران از زمان داریوش که اولین سکه ایرانی ضرب گردید، تا امروز ادامه یافته و ضربخانه ها پیوسته گسترش و پیشرفت نموده و با گذشت زمان تکنیک ضرب سکه تکامل یافته است.

در دوره دوم، یعنی دوره پس از اسلام، اولین سکه (علی مظاهری در مجله ارمغان می نویسد؛ «بلاذری گوید؛ اول سکه اسلامی را مصعب زده در سال 70 هجری بفرمان عبدالله بن الزبیر بهوای سکه ساسانیان/مجله ارمغان.) اسلامی که در ایران نیز به کار می رفت، سکه درهم سیمین عبدالملک بن مروان (ابوالفتح قهرمانی در مجله هنر و مردم می نویسد؛ که این سکه با کمک فکری «حضرت امام محمد باقر (ع) ضرب شد/مجله هنر و مردم.) است که در سال 75 هجری به تقلید از درهم ساسانیان ضرب شد/سفرنامه شاردن، ج 1، ص 397.

و تا این زمان در ایران سکه های ساسانی با انگ جدید (سکه های عربی - ساسانی) و در دیگر قسمت های قلمرو اسلامی علاوه بر این سکه ها، سکه های رومی نیز متداول بود. یادآوری این نکته ضروری است که سکه های ساسانی تا سالهای بعد یعنی سال 180 هجری نیز در طبرستان به کار می رفت.

پس از ضرب سکه های اسلامی، در ایران نیز ضربخانه ها سکه ها را به گونه اسلامی و با همان مشخصات سکه های دیگر سرزمین های اسلامی ضرب می کردند. بدیهی است در

حکومت های مختلف بنا بر مقتضای سیاست و سلیقه فرمانروایان تغییراتی جزئی و کلی در نوشته و دیگر خصیصه های سکه پدید می آمد.

از چند سالی پیش از شروع سلسله قاجاریه تا پایان سلطنت آقامحمد خان وضع پولی در ایران به سبب آشوبها و درگیری ها تا حدی درهم و برهم و نابسامان و برخی از ضرابخانه ها تعطیل بود. به طوری که در این دوران سکه های سیمین کمتر در دسترس مردم قرار داشت و بیشتر از سکه های مسی و یا حتی سکه های فروش (سکه های عثمانی) استفاده می شد. لیکن با شروع سلطنت فتحعلی شاه و پرو پا گرفتن حکومت قاجاریان ضرب سکه نیز روال بهتری یافت و جز مواردی نادر تا پایان این دوره وضع به همین منوال ادامه یافت.